

AKADEMICKA PORADNIA PRAWNA dla Studentek i Studentów APS

Drogie Studentki, Drodzy Studenci!

Celem podejmowanych przez Poradnię Prawną działań jest pomoc prawna oraz edukacja prawna Studentek i Studentów.

W związku z tym, że dostrzegamy powtarzalność pewnych problemów z jakimi zwracacie się Państwo do Poradni, postanowiliśmy cyklicznie przygotowywać opracowania dotyczące interesującej Państwa problematyki.

CO TO JEST MOBBING I CZY MUSZĘ W SĄDZIE GO UDOWODNIĆ?

Opracowała: dr Monika Zima-Parjaszewska

I. Wprowadzenie

Niestety, coraz więcej studentów i studentek podejmujących zatrudnienie, spotyka się w pracy ze zjawiskiem mobbingu. Często mobbing mylnie utożsamiany jest z „nękaniem psychicznym”. Tymczasem nie każde nękanie będzie mogło być uznane za niedozwolony mobbing. Mobbing obniża nie tylko jakość życia zawodowego i społecznego pracowników i pracowniczek, ale oznacza też wysokie koszty dla pracodawcy (częstsze absencje pracowników/pracowniczek, pogorszenie atmosfery w miejscu pracy, utrata dobrego wizerunku firmy, niska produktywność, utrata zaufania klientów, koszty finansowe).

Należy pamiętać, że:

1. mobbing dotyczy jedynie **relacji pracowniczych**, a zatem osób zatrudnionych na podstawie umowy o pracę,
2. **mobbing nie jest dyskryminacją**, zatem nie ma związku z cechami prawnie chronionymi – w szczególności rasą, wyznaniem, płcią, niepełnosprawnością, orientacją seksualną, religią, wyznaniem.

II. Co to jest mobbing?

Mobbing został wprowadzony do kodeksu pracy¹ (dalej: k.p.) w 2004 r. Zgodnie z art. 94³ § 2 k.p. mobbing oznacza działania lub zachowania dotyczące pracownika lub skierowane przeciwko pracownikowi, polegające na uporczywym i długotrwałym nękaniu lub zastraszaniu pracownika, wywołujące u niego zaniżoną ocenę przydatności zawodowej, powodujące lub mające na celu poniżenie lub ośmieszenie pracownika, izolowanie go lub wyeliminowanie z zespołu współpracowników. Trzeba pamiętać, że wszystkie elementy definicji mobbingu muszą wystąpić jednocześnie. Są to:

1. działania i zachowania dotyczące pracownika lub skierowane przeciwko pracownikowi;
2. oddziaływania te polegają na **nękaniu i zastraszaniu**;
3. są one **uporczywe i długotrwałe**;
4. celem oddziaływania jest **poniżenie lub ośmieszenie** pracownika, **odizolowanie** go od współpracowników lub **wyeliminowanie** z zespołu współpracowników;
5. w konsekwencji u pracownika występuje **zaniżona ocena przydatności zawodowej**, poczucie poniżenia lub ośmieszenia albo nastąpiło odizolowanie go od współpracowników lub wyeliminowanie z zespołu współpracowników.

Co ważne, nie wystarczy subiektywne odczucie bycia mobbingowanym. Ocena, czy nastąpiło nękanie i zastraszanie pracownika oraz czy działania te miały na celu i mogły lub doprowadziły do zaniżonej oceny jego przydatności zawodowej, do jego poniżenia, ośmieszenia, izolacji bądź wyeliminowania z zespołu współpracowników, **opierać się musi na obiektywnych kryteriach**. Oznacza to, że należy sobie zadać pytanie: „Czy przeciętny „Kowalski” w tej sytuacji również by się tak czuł”?

Należy pamiętać, że mobbing charakteryzuje celowość działań lub zachowań sprawcy. **Ponadto, jednorazowe zachowanie nie jest mobbingiem**. *Choć nawet jednorazowe naganne zachowanie w stosunku do pracownika może wywołać u niego złe samopoczucie, to jednak o skutkach w postaci długotrwałego wpływu na psychikę może być mowa dopiero przy wielokrotnieniu tych działań* (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 5 lipca 2013 r., sygn. akt III APa 10/13). Mobbingować może zarówno **przełożony, kierownik, menadżer** (osoba postawiona wyżej w hierarchii), ale także **współpracownik**. Mobberami mogą być również inne osoby nie związane w sposób formalny z zakładem pracy – klienci, dostawcy itp.

---

¹ Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r., Dz. U Nr 24, poz. 141, z późn. zm.

Jak wskazuje praktyka, mobbing najczęściej występuje z miejscach, gdzie istnieją duże zależności/podległości służbowe oraz zła organizacja pracy przedsiębiorstwa (nieczytelne reguły oceniania, niepewność pracy (np. umowy na czas określony), brak sprecyzowanych wymagań, niejasna hierarchia, brak opisanego stanowiska pracy, w tym brak określenia zakresu obowiązków pracowniczych, silnie rozbudowana oraz zhierarchizowana struktura).

III. Jakie zachowania są mobbingiem?

Międzynarodowa Organizacja Pracy wskazuje, że mobbing to agresywne zachowanie, które możemy określić jako mściwe, okrutne, złośliwe lub upokarzające usiłowanie zaszkodzenia jednostce lub grupie pracowników². Należą do nich m. in.:

- nieuzasadniona krytyka
- upokarzające postępowanie dyscyplinarne
- ignorowanie
- nieustanne zastraszanie pracownika np. straszenie zwolnieniem z pracy
- obiektywnie niemożliwe do realizacji nieprzekraczalne terminy wykonania pracy
- przydzielanie zadań nie związanych z pracą np. zakupy spożywcze dla przełożonego
- terror telefoniczny (np. uporczywe telefony przełożonego po godzinach pracy, w sprawach, które obiektywnie nie są pilne)
- publiczne dyskredytowanie wiedzy, umiejętności, kompetencji
- publiczne i przejawione komentowanie wyglądu pracownika bądź jego cech charakteru i stylu życia
- listy i e-maile zawierające zwroty powszechnie uważane za obraźliwe, obelżywe
- wrogie spojrzenia
- przymusowe pozostawanie po godzinach pracy (poza zleconymi przez pracodawcę nadgodzinami)
- uporczywe koncentrowanie czynności kontrolnych na jednej osobie w zespole
- przypisywanie danej osobie błędów popełnionych przez innych
- stałe uniemożliwianie pracownikowi wyrażania jego opinii w sytuacji kiedy inni pracownicy mogą ją wyrazić

---

² Szczegółowo na ten temat: K. Kędziora, K. Śmiszek: Dyskryminacja i mobbing w zatrudnieniu, II wydanie, Wydawnictwo CH Beck, Warszawa 2010.

- rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji o przebiegu pracy zawodowej osoby mobbingowanej
- rozpowszechnianie plotek o życiu prywatnym.

Bardzo często pracownicy i pracowniczki uznają za mobbing działania, które pozostają w kompetencji pracodawcy i są zgodne z prawem, np. wydawanie poleceń, kontrola, krytyka i nie są mobbingiem. Jak wskazał Sąd Apelacyjny we Wrocławiu (wyrok z 27 września 2012 r., sygn. akt III APa 27/12 Legalis nr 745818) *Mobbing może się przykładowo wyrażać w ciągłym przerywaniu wypowiedzi, reagowaniu krzykiem, ciągłym krytykowaniu i upominaniu, upokarzaniu, stosowaniu pogróźek, unikaniu rozmów, niedopuszczaniu do głosu, ośmieszaniu, ograniczeniu możliwości wyrażania własnego zdania, nieformalnym wprowadzeniem zakazu rozmów z nękanym pracownikiem, uniemożliwieniu komunikacji z innymi, a także powierzaniu prac poniżej kwalifikacji i uwłaczających, odsunięciu od odpowiedzialnych i złożonych zadań, zarzucaniu prac, lub też niedawaniu żadnych zadań albo ich odbieraniu itp. Jednak normalne, kulturalne egzekwowanie wykonania poleceń nie stanowi mobbingu, bo podległość służbowa wynika z natury stosunku pracy. Nawet niesprawiedliwa, lecz incydentalna krytyka pracownika, nie może być zatem kwalifikowana jako mobbing.*

Z kolei Sąd Apelacyjny w Gdańsku w wyroku z 21 stycznia 2013 r., (sygn. akt III APa 29/12, www.orzeczenia.ms.gov.pl) uznał, że *nawet używanie wulgaryzmów i niekulturalna forma krytyki pracownika przez osobę działającą w imieniu pracodawcy nie będzie uznana za mobbing, jeśli wypowiedzi szefa są merytoryczne, odnoszą się do sposobu wykonywania pracy i mieszczą się w prawie do oceny realizowanych zadań.*

IV. Obowiązki pracodawcy i prawa pracownika

Zgodnie z art. 94³ § 1 k.p. pracodawca ma obowiązek przeciwdziałać mobbingowi. Obowiązek ten obejmuje: zakaz mobbingu, obowiązek eliminowania mobbingu, obowiązek zapobiegania oraz prewencję antymobbingową. Warto zapoznać się z regulaminami obowiązującymi u pracodawcy i sprawdzić, czy poinformował pracowników i pracowniczki o przeciwdziałaniu mobbingowi. Zgodnie z 94³ § 3 k.p. pracownik, u którego mobbing wywołał rozstrój zdrowia, może dochodzić od pracodawcy odpowiedniej sumy tytułem **zadośćuczynienia pieniężnego** za doznaną krzywdę. Zgodnie z § 4 tego artykułu pracownik, który doznał mobbingu lub wskutek mobbingu rozwiązał umowę o pracę, ma prawo dochodzić od pracodawcy **odszkodowania w wysokości nie niższej niż minimalne wynagrodzenie za pracę.**

Oświadczenie pracownika o rozwiązaniu umowy o pracę powinno nastąpić na piśmie z podaniem przyczyny, uzasadniającej rozwiązanie umowy.

V. Ciężar dowodu

Jedną z najtrudniejszych kwestii dotyczących mobbingu jest problem z jego udowodnieniem. Jak wspomniano we wprowadzeniu, mobbing nie jest dyskryminacją. To oznacza, że jeśli pracownik/pracowniczka chce bronić swoich praw w sądzie, to na nich spoczywa ciężar dowodu, czyli udowodnienia mobbingu. Pracownik/pracowniczka muszą przygotować dowody wykazujące, że:

1. doszło do mobbingu, szczególnie, że zachowania były uporczywe i długotrwałe,
2. istnieje związek przyczynowy pomiędzy mobbingiem i powstaniem rozstroju zdrowia oraz co do rozmiarów doznanej krzywd.

Dowodami w sprawie mobbingu mogą być:

1. Dokumenty i notatki, email, sms
2. Zeznania świadków
3. Skargi
4. Zwolnienia chorobowe
5. Dokumentacja medyczna

Bardzo często pracownicy/pracowniczki zastanawiają się, czy mogą nagrywać pracodawcę i czy nagranie może być dowodem w sprawie. Należy pamiętać, że nagrywanie bez wiedzy i zgody jest naruszeniem dóbr osobistych. Jednak istnieje wyjątek od tej generalnej zasady. Pracownik/pracowniczka może nagrywać pracodawcę i wykorzystać nagranie jako dowód w sprawie, jeśli wykaże, że jest niezgodnie z prawem traktowany przez pracodawcę. *Nagrywanie przez pracownika rozmowy z pracodawcą bez jego wiedzy lub zgody może naruszać dobra osobiste pracodawcy, w sytuacji, gdy pracownik nie wykaże, że był w pracy traktowany niezgodnie z prawem lub w sposób naganny; w takim wypadku pracownik naraża się na odpowiedzialność cywilną za naruszenie dóbr osobistych – wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 31 stycznia 2018 r., sygn. I CSK 292/17.*

Podstawa prawna:

1. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r., Dz. U Nr 24, poz. 141, z późn. zm.